

Kategorie słowotwórcze rzeczowników

Anna Kozłowska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

- 1 Kategoria słowotwórcza i typ słowotwórczy
- 2 Kategorie słowotwórcze rzeczowników
 - Kategorie transpozycyjne
 - Kategorie mutacyjne
 - Kategorie modyfikacyjne
- 3 Rzeczowniki złożone

Kategoria słowotwórcza i typ słowotwórczy

KATEGORIA SŁOWOTWÓRCZA – grupa derywatów o tej samej **WARTOŚCI KATEGORIALNEJ**.

TYP SŁOWOTWÓRCZY – grupa derywatów o tej samej **WARTOŚCI KATEGORIALNEJ** i z takim samym formantem.

Derywaty transpozycyjne

1. Nazwy czynności (*nomina actionis*, NA).

PRZYKŁADY: *czytanie, spanie, pocałunek, bijatyka, wypad, bieg, przeprawa.*

2. Nazwy cech abstrakcyjnych (*nomina essendi*, NE).

PRZYKŁADY: *wielkość, czerń, kolor, głupota, nuda, ślepotą, bladość, zło.*

Derywaty mutacyjne

1. Nazwy subiektów czynności (*nomina agentis*), procesów i stanów.

PRZYKŁADY: *listonosz, pisarz, księgowy, stoczniowiec, skrzypek, sklepikarz, rowerzysta.*

2. Nazwy subiektów (nosicieli) cech (*nomina attributiva*).

PRZYKŁADY: *cwaniak, kawiarz, brodacz, kręgowiec, erotoman, pustynia, żubrówka, baranina.*

3. Nazwy obiektów czynności.

PRZYKŁADY: *czytanka, wieszak, paliwo, dodatek, publikacja, pakunek, mrożonka.*

Derywaty mutacyjne cd.

4. Nazwy wytworów i rezultatów.

PRZYKŁADY: *wyklejanka, odłamek, wypiek, zlewki, komunikat, naciek, rzeźba.*

5. Nazwy narzędzi (środków) czynności.

PRZYKŁADY: *odkurzacz, wiertarka, chłodnica, palnik, wentylator, śrubokręt, mazidło.*

6. Nazwy miejsc.

PRZYKŁADY: *dojrzewalnia, piwiarnia, zajezdnia, schronisko, montażownia, lotnisko, kurnik, odludzie, dorzecze.*

Derywaty mutacyjne cd.

7. Nazwy kolektywne.

PRZYKŁADY: *igliwie, ptactwo, starszyna, generalicja, doktorostwo, młodzież.*

8. Nazwy syngulatywne.

PRZYKŁADY: *krwinka, śnieżynka, ziarnko, sekciarz.*

9. Nazwy mieszkańców.

PRZYKŁADY: *góral, południowiec, Belg, Rosjanin, poznaniak, Marsjanin.*

Derywaty mutacyjne cd.

10. Nazwy temporalne.

PRZYKŁADY: *okupacja, kwiecień, sierpień, żniwa, przerwa, wykopki, popołudnie, międzywojnie.*

11. Nazwy ilościowe.

PRZYKŁADY: *tonaż, utarg, udźwig, zużycie, nadwaga.*

12. Nazwy sposobowe.

PRZYKŁADY: *wymowa, chód, zestaw, wygląd, ustawienie.*

Derywaty modyfikacyjne

1. Nazwy żeńskie.

PRZYKŁADY: *pani, sędzina, dozorczyńni, lekarka, Kowalowa, Zarębina, kretynka, zdobywczynie, Żydówka.*

2. Nazwy zdrobniałe (*deminutiva*).

PRZYKŁADY: *stolik, masełko, grzebyczek, lampka.*

3. Nazwy zgrubiałe (*augmentativa*).

PRZYKŁADY: *domisko, gmaszysko.*

Derywaty modyfikacyjne cd.

4. Nazwy ekspresywne (*expressiva*).

PRZYKŁADY: *schaboszczak, hera* 'heroina', *impra, psina, Zosia, babsztyl*.

5. Nazwy istot młodych.

PRZYKŁADY: *ptaszę, kocię, krokodylę, kociak, lwiątko*.

6. Inne znaczenia modyfikacyjne wyrażane przedrostkami.

PRZYKŁADY: *wicedyrektor, arcybiskup, arcydzieło, supergrupa, niedowaga, niedotlenienie, kontrargument, antyklerykał, przedbieg, retransmisja*.

Typy złożeń

1. ZŁOŻENIA WSPÓŁRZĘDNE I NADRZĘDNO-PODRZĘDNE.

PRZYKŁADY: *węglowodan, klubokawiarnia, meblościanka, siarkowodór – starodruk, kościotrup, księgozbiór, bawidamek.*

2. ZŁOŻENIA EGZO- i ENDOCENTRYCZNE.

PRZYKŁADY: *listonosz, nosorożec, czworobok, dwudziestolatek – lekomania, winogrona, księgozbiór, jadłospis.*

Quasi-złożenia

PRZYKŁADY: *wszechświat, geografia, zoologia, termometr, historiografia, telefon, pracoholizm, bibliofil, monografia, ekosfera.*

Dziękuję za uwagę :)

Temat następnego wykładu:
WPROWADZENIE DO FLEKSJI.
Zapraszam!